

การยกระดบอัลปราโซแลม (alprazolam) เป็นวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 2

วิชณุ เชื้อพันธ์

กลุ่มกฎหมายอาหารและยา
สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

ประการแรกต้องทำความเข้าใจในเบื้องต้นก่อนว่ายาเสพติด หรือวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท “ไม่ใช่ยา” เพราะยารักษาโรคมีประโยชน์มากกว่าโทษ แต่ยาเสพติดหรือวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทสามารถใช้เป็นคุณในรูปแบบของยารักษาโรค และมีโทษหากรั่วไหลออกนอกระบบนำไปใช้ในทางก่ออาชญากรรม การใช้เพื่อการแพทย์มักมีคำเรีย่ง่ายต่อการทำความเข้าใจคือ “ด้านสว่าง” ส่วนการใช้ในกระบวนการอาชญากรรมเรียกว่า “ด้านมืด” สหประชาชาติโดยคณะกรรมการควบคุมยาเสพติดระหว่างประเทศที่เรียกว่า International Narcotics Control Board (INCB) เป็นหน่วยงานในการกำกับตรวจสอบการใช้ยาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทเพื่อการแพทย์ และควบคุมไม่ให้มีการรั่วไหลออกนอกระบบในตลาดมืด ดังนั้น ยาเสพติดหรือวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทไม่มีการค้าเสรีระหว่างประเทศดังเช่น “ยารักษาโรค” แต่จะมีการควบคุมยาเสพติดหรือวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทในทางการแพทย์อย่างเข้มงวด ประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิก มีอนุสัญญาระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องรวม 3 ฉบับ คือ อนุสัญญายาเสพติดให้โทษ (Single Convention on Narcotic Drugs, 1961) อนุสัญญาวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท (Convention on Psychotropic Substances, 1971) และอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท (United Nations

Convention against the Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, 1988 (Precursors)) เพื่ออนุวัติการให้เป็นไปตามอนุสัญญา ประเทศไทยจึงมีการตรากฎหมายภายในประเทศรองรับอนุสัญญาทั้ง 3 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 โดยยกเลิกพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2465 พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2519 ซึ่งกฎหมายยาเสพติดและกฎหมายวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงสาธารณสุข โดยสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาเป็นหน่วยงานรับผิดชอบ ส่วนกฎหมายป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงยุติธรรม โดยสำนักงานปป.ส. เป็นหน่วยงานรับผิดชอบ

หากถามว่าจะสามารถทราบได้อย่างไรว่าสารใดจัดเป็นยาเสพติดหรือวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ขอเรียนว่าเมื่อเป็นความร่วมมือระหว่างประเทศ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องชัดเจนเพื่อทุกประเทศสมาชิกทราบว่าสารใดจัดเป็นยาเสพติดหรือวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ดังนั้นในท้ายอนุสัญญายาเสพติดให้โทษ และอนุสัญญาวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท มีการจัดทำบัญชีสารแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่ม I, กลุ่ม II, กลุ่ม III และกลุ่ม IV เรียงตามลำดับความเข้มงวดในการควบคุมจากมากไปหาน้อย (I เข้มงวดมากที่สุด ถึง IV เข้มงวดน้อยที่สุด) ประเทศภาคีสมาชิกต้อง

จัดให้มีกฎหมายภายในประเทศของตนควบคุมสารตามบัญชีท้ายอนุสัญญา โดยประเทศภาคีสมาชิกต้องจัดให้มีการควบคุมสารเข้มงวดไม่ต่ำกว่าที่สหประชาชาติกำหนด แต่เข้มงวดมากกว่าที่กำหนดไม่เป็นไร ขึ้นอยู่กับการแพร่ระบาดและปัญหาสังคมในประเทศของตนเป็นเกณฑ์การพิจารณากำหนด นอกจากนี้สารเสพติดและวัตถุออกฤทธิ์ตามอนุสัญญาทั้งสองฉบับสหประชาชาติยังมีความตกลงเรื่องสารตั้งต้นในการผลิตยาเสพติดหรือวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทที่เรียกว่า “Precursors” ในอนุสัญญา United Nations Convention against the Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, 1988 ตัวอย่างเช่น สารซูโดอีเฟดรีน (pseudoephedrine) จัดเป็นสารตั้งต้นในการผลิตยาบ้าอยู่ในบัญชีที่ I ของอนุสัญญานี้ เป็นต้น

การยกระดับการควบคุมไม่ใช่เรื่องใหม่ ก่อนหน้านี้ได้กระทำมาแล้ว เช่น เมทแอมเฟตามีน (methamphetamine) ที่เรารู้จักกันดีในชื่อ “ยาบ้า” ตามบัญชีของสหประชาชาติจัดเป็นวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท บัญชีที่ II ไม่ได้จัดเป็นยาเสพติดในอนุสัญญา Single Convention on Narcotic Drugs, 1961 แต่ประเทศไทยประสบปัญหากับสารชนิดนี้เป็นอย่างมากจึงได้ยกระดับขึ้น จากเดิมที่เป็นวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทในประเภท 2 ตามพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518 เป็นยาเสพติดให้โทษประเภท 1 ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 135 (พ.ศ. 2539) เรื่อง ระบุชื่อและประเภทยาเสพติดให้โทษตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ลงวันที่ 23 กรกฎาคม 2539 ซึ่งมีบทลงโทษทางอาญาสูงสุดถึงขั้นประหารชีวิต เช่น มาตรา 65 วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522

อัลปราโซแลม (alprazolam) เป็นสารในบัญชีที่ IV ของอนุสัญญาวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท และจัดเป็นวัตถุที่ออกฤทธิ์ในประเภท 4 ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 97 (พ.ศ. 2539) เรื่อง ระบุชื่อและจัดแบ่งประเภทวัตถุออกฤทธิ์ ออกตามความในพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518 ลงวันที่ 23 กรกฎาคม 2539 จนถึงปัจจุบัน แต่ปัจจุบันพบว่ามีลักลอบใช้ในทางที่ผิดเพื่อก่ออาชญากรรม เช่น ไปผสมในสีคุนร้อย หรือแปดคุนร้อย ซึ่งแพร่ระบาดมากในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีส่วนผสมหลักประกอบด้วย น้ำใบกระพ้อมต้ม ยาน้ำแก้ไอ

เครื่องดื่มโคล่า และยากันยุงชนิดชด ใช้เป็นเครื่องมือเพื่อก่ออาชญากรรมโดยนำอัลปราโซแลมไปใช้ผสมยา รูดทรัพย์ หรือล้วงละเมิดทางเพศนักท่องเที่ยวตามสถานเริงรมย์ต่างๆ โดยบดเป็นผงผสมในเครื่องดื่ม เช่น น้ำอัดลม น้ำหวาน หรือเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ให้ผู้เสียหายดื่ม คณะกรรมการวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทในการประชุมครั้งที่ 299-5/2555 วันที่ 10 กันยายน 2555 จึงมีมติยกระดับการควบคุมโดยออกประกาศกระทรวงสาธารณสุข เปลี่ยนแปลงอัลปราโซแลมจากวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 4 เป็นวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 2 ให้มีผลใช้บังคับเมื่อพ้น 180 วัน นับจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา ขณะนี้อยู่ระหว่างนำเสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขพิจารณาลงนามประกาศกระทรวงสาธารณสุขดังกล่าว ซึ่งแตกต่างจากยาสูตรผสมซูโดอีเฟดรีนตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ระบุชื่อและแบ่งประเภทวัตถุออกฤทธิ์ (เพิ่มเติม) ลงวันที่ 3 เมษายน 2555 และประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง กำหนดปริมาณการมีไว้ในครอบครองหรือใช้ประโยชน์ซึ่งวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 1 หรือประเภท 2 พ.ศ. 2555 กล่าวคือ กรณีอัลปราโซแลมมีระยะเวลาเปลี่ยนผ่าน 180 วัน หลังออกประกาศแต่กรณียาสูตรผสมซูโดอีเฟดรีน มีผลให้เป็นวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทในประเภท 2 ในทันทีนับแต่วันถัดจากที่ประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา นอกจากนี้ ไม่มีบทบัญญัติเพิ่มโทษไม่ว่าจะครอบครองมากน้อยเท่าใด เพราะไม่มีประกาศกระทรวงสาธารณสุขระบุห้ามครอบครองอัลปราโซแลมเกินปริมาณเท่าใด แต่สำหรับการครอบครองซูโดอีเฟดรีนหากมีเกินกว่า 5 กรัมบริสุทธิ์ ต้องรับโทษเพิ่มตามมาตรา 106 ทวิ มีโทษจำคุก 5-10 ปี และปรับ 100,000-400,000 บาท แต่หากครอบครองซูโดอีเฟดรีนต่ำกว่า 5 กรัมสารบริสุทธิ์ ต้องรับโทษตามมาตรา 106 จำคุกตั้งแต่ 1-5 ปี และปรับตั้งแต่ 20,000-100,000 บาท

เมื่อมีประกาศกระทรวงสาธารณสุข กำหนดให้อัลปราโซแลมเป็นวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทในประเภท 2 เมื่อพ้น 180 วัน นับแต่วันที่มีประกาศกระทรวงสาธารณสุขบทสรุปผลของกฎหมายที่ตามมาเป็นดังนี้

1. ทะเบียนวัตถุตำรับไม่ว่าเป็นวัตถุตำรับเดี่ยวหรือวัตถุตำรับผสมที่มีส่วนผสมของอัลปราโซแลมที่ได้ขึ้นทะเบียนตำรับไว้กับกองควบคุมวัตถุเสพติด สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข ตามมาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518 ทุกทะเบียนวัตถุตำรับ เมื่อพ้น 180 วัน ย่อมถูกยกเลิกทะเบียนวัตถุตำรับโดยปริยายด้วยผลของกฎหมาย ทั้งนี้ เพราะพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518 ไม่มีการกำหนดให้ขึ้นทะเบียนวัตถุตำรับสำหรับวัตถุออกฤทธิ์ที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทในประเภท 2 ซึ่งทะเบียนวัตถุตำรับจะมีได้เฉพาะวัตถุออกฤทธิ์ที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทในประเภท 3 หรือประเภท 4 เท่านั้น

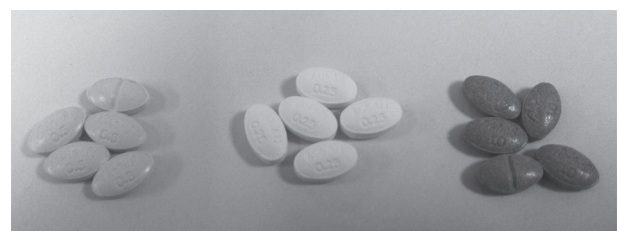
2. เมื่อพ้น 180 วัน ไม่มีบุคคลใดสามารถขายอัลปราโซแลม ที่เป็นวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทในประเภท 2 ได้ ผู้สามารถขายได้มีเพียงกระทรวงสาธารณสุข โดยสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาเท่านั้น ทั้งนี้ เป็นไปตามมาตรา 13 ทวิ วรรค 3 แห่งพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518 นอกจากนี้กฎหมายไม่ได้กำหนดให้มีใบอนุญาตขายวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทในประเภท 2 มีแต่เฉพาะวัตถุออกฤทธิ์ที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทในประเภท 3 หรือประเภท 4 เท่านั้น ที่มีใบอนุญาตขาย (มาตรา 16) ส่วนผู้ประกอบการวิชาชีพเวชกรรมหรือผู้ประกอบการโรคศิลปะแผนปัจจุบันชั้นหนึ่งในสาขาทันตกรรม เอกชนที่ไม่ใช่หน่วยงานของรัฐ ต้องมีใบอนุญาตให้มีไว้ในครอบครองหรือใช้ประโยชน์ซึ่งวัตถุออกฤทธิ์ ซึ่งในทางปฏิบัติทางราชการจะออกใบอนุญาตให้ครอบครองทั้งประเภท 1 ประเภท 2 และประเภท 3 พร้อมกันในคราวเดียว จึงจะสามารถครอบครองอัลปราโซแลมเพื่อส่งมอบให้กับคนไข้ของตนได้ หากยังไม่มีใบอนุญาตครอบครองวัตถุออกฤทธิ์ฯ และมีความจำเป็นต้องใช้อัลปราโซแลมต่อไป ต้องดำเนินการยื่นเรื่องขอรับให้มีไว้ในครอบครองหรือใช้ประโยชน์ซึ่งวัตถุที่ออกฤทธิ์ให้เรียบร้อยก่อนพ้นระยะเวลา 180 วัน

3. ผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าทะเบียนวัตถุตำรับไม่ว่าเป็นตำรับเดี่ยวหรือตำรับผสมที่มีส่วนผสมของอัลปราโซแลมต้องผลิต หรือดัดแปลงเข้าเพื่อให้มีสัดส่วนที่น้อยที่สุด และเสียหายน้อยที่สุดเมื่อพ้น 180 วัน วัตถุตำรับที่เหลือทั้งหมดย่อมต้องส่งมอบให้กับกระทรวงสาธารณสุข เป็นผลมาจากมาตรา 13 ทวิ วรรค 3 แห่งพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิต

และประสาท พ.ศ. 2518 ทางราชการคงไม่ยินยอมให้ผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าเป็นผู้ได้รับมอบหมายให้ขายวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 2 เช่นเดียวกับยาสูตรผสมซูโดอีเฟดรีนที่ยินยอมให้เป็นผู้ได้รับมอบหมายต่อไปได้ในระยะเวลา 2 ปี นับแต่วันที่ได้รับมอบหมาย เพราะในกรณียาสูตรผสมซูโดอีเฟดรีน กฎหมายมีผลบังคับใช้ทันที แต่สำหรับของอัลปราโซแลมไม่มีผลทันทีโดยมีระยะเวลาเปลี่ยนผ่าน 180 วัน

4. ร้านขายยาแผนปัจจุบันที่มีใบอนุญาตให้ขายวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 3 หรือประเภท 4 ที่มีอัลปราโซแลมไว้ขายต้องไม่สั่งซื้ออัลปราโซแลมเข้ามาในร้านของตน ขณะเดียวกัน หากเห็นว่าไม่สามารถขายให้หมดภายในระยะเวลา 180 วัน ต้องส่งคืนผู้ผลิตหรือผู้นำเข้า มิฉะนั้นมีความผิดฐานครอบครองวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทในประเภท 2 โดยไม่ได้รับอนุญาต ฝ่าฝืนมาตรา 62 หรือมีไว้เพื่อขายวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทในประเภท 2 ฝ่าฝืนมาตรา 13 ทวิ มีโทษตามมาตรา 106 ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 1-5 ปี และปรับตั้งแต่ 20,000-100,000 บาท

5. ปัจจุบันมีประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง กำหนดชื่อและปริมาณวัตถุออกฤทธิ์ที่ผู้ประกอบการวิชาชีพเวชกรรม ผู้ประกอบโรคศิลปะแผนปัจจุบันชั้นหนึ่งในสาขาทันตกรรม (ผู้ประกอบการวิชาชีพทันตกรรม) หรือผู้ประกอบการบำบัดสัตว์ชั้นหนึ่ง (ผู้ประกอบการวิชาชีพการสัตวชั้นหนึ่ง) มีไว้ในครอบครองได้โดยไม่ต้องขออนุญาต ลงวันที่ 11 มิถุนายน 2551 ที่กำหนดให้ผู้ประกอบการวิชาชีพเวชกรรมหรือผู้ประกอบการโรคศิลปะแผนปัจจุบันชั้นหนึ่งในสาขาทันตกรรมเอกชนที่ไม่ใช่หน่วยงานของรัฐ ครอบครองอัลปราโซแลม วัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 4 จำนวนไม่เกิน 1 กรัม ได้โดยไม่ต้องมีใบอนุญาตให้มีไว้ในครอบครองหรือใช้ประโยชน์ซึ่งวัตถุที่ออกฤทธิ์ แต่เมื่อมีการกำหนดให้อัลปราโซแลมเป็นวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 2 แล้ว จำเป็นต้องแก้ไขประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง กำหนดชื่อและปริมาณวัตถุออกฤทธิ์ที่ผู้ประกอบการวิชาชีพเวชกรรม ผู้ประกอบโรคศิลปะแผนปัจจุบันชั้นหนึ่งในสาขาทันตกรรม (ผู้ประกอบการวิชาชีพทันตกรรม) หรือผู้ประกอบการบำบัดสัตว์ชั้นหนึ่ง (ผู้ประกอบการ

วิชาชีพการสัตวชั้นหนึ่ง) มีไว้ในครอบครองได้โดยไม่ต้องขออนุญาต ลงวันที่ 11 มิถุนายน 2551 ดังนั้น คณะกรรมการวัตถุที่ออกฤทธิ์ ต่อจิตและประสาทจึงพิจารณาให้ความเห็นชอบ ตัดข้อความ ที่กำหนดให้ยินยอมให้ครอบครองอัลปราโซแลม จำนวนไม่เกิน 1 กรัม ไม่ต้องมีใบอนุญาตให้มีไว้ในครอบครองหรือใช้ประโยชน์ ซึ่งวัตถุที่ออกฤทธิ์ฯ ออกจากประกาศฉบับนี้ โดยต้องดำเนินการ พร้อมกันกับประกาศกระทรวงสาธารณสุข กำหนดให้อัลปราโซแลม ให้เป็นวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ในประเภท 2 ในการ ประชุมครั้งที่ 299-5/2555 วันที่ 10 กันยายน 2555 ด้วยแล้ว

บรรณานุกรม

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 97) พ.ศ. 2539. เรื่อง ระบุชื่อ และจัดแบ่งประเภทวัตถุออกฤทธิ์ออกตามความในพระราชบัญญัติ วัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518. 23 กรกฎาคม 2539.

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 135) พ.ศ. 2539. เรื่อง ระบุชื่อ และประเภทยาเสพติดให้โทษตามพระราชบัญญัติยาเสพติด ให้โทษ พ.ศ. 2522. 23 กรกฎาคม 2539.

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข. เรื่อง กำหนดชื่อและปริมาณวัตถุออกฤทธิ์ ที่ผู้ประกอบการวิชาชีพเวชกรรม ผู้ประกอบโรคศิลปะแผนปัจจุบันชั้น หนึ่งในสาขาทันตกรรม (ผู้ประกอบวิชาชีพทันตกรรม) หรือ ผู้ประกอบการบำบัดสัตวชั้นหนึ่ง (ผู้ประกอบวิชาชีพการสัตว ชั้นหนึ่ง) มีไว้ในครอบครองได้โดยไม่ต้องขออนุญาต. 11 มิถุนายน 2551.

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข. (2555). เรื่อง กำหนดปริมาณการมีไว้ใน ครอบครองหรือใช้ประโยชน์ซึ่งวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 1 หรือ ประเภท 2 พ.ศ. 2555. ประกาศราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอน พิเศษ 62 ง. 3 เมษายน 2555. หน้า 62.

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข. (2555). เรื่อง ระบุชื่อและแบ่งประเภท วัตถุออกฤทธิ์ (เพิ่มเติม) 3 เมษายน 2555. ประกาศราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 62 ง 3 เมษายน 2555. หน้า 64.

พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518. มาตรา 13 ทวิ มาตรา 59 มาตรา 62 มาตรา 106 มาตรา 106 ทวิ.

Convention on Psychotropic Substances. (1971). (Online). Available: www.incb.org.

Single Convention on Narcotic Drugs. (1961). (Online). Available: www.incb.org.

United Nations Convention against the Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances. (1988). (Online). Available: www.incb.org.

